

«Οι καιροί αλλάζουν!»

1. Περιγράψε τις παραπάνω εικόνες. Ποια από τις δύο γυναίκες ακολουθεί τα παραδοσιακά γυναικεία πρότυπα;
2. Συζήτησε με τον διπλανό ή τη διπλανή σου για την καθημερινή ζωή κάθε μίας ξεχωριστά. Ποια από τις δύο νομίζετε ότι είναι οικονομικά ανεξάρτητη και γιατί;
3. Πιστεύεις ότι έχει γίνει κάποια πρόοδος στον τρόπο που η κοινωνία αντιμετωπίζει τη γυναίκα σήμερα σε σχέση με παλαιότερα;

Δεν ήταν ζωή αυτή!

- Τζένη:** Μαμά, θέλω να σε ρωτήσω κάτι!
- Καίτη Βλαστού:** Έλα, Τζένη, σ' ακούω!
- Τζένη:** Έχω να κάνω μια εργασία που μας έβαλε η καθηγήτρια των Αγγλικών και δεν καταλαβαίνω τι μου ζητάει!
- Καίτη Βλαστού:** Τι θέμα έχει;
- Τζένη:** Να συγκρίνω τον τρόπο ζωής των γυναικών πριν από εκατό χρόνια με τον τρόπο ζωής τους σήμερα! Και πού ξέρω εγώ τι έκαναν οι γυναίκες πριν από εκατό χρόνια!
- Καίτη Βλαστού:** Είναι πολύ ενδιαφέρον αυτό το θέμα, πραγματικά!
- Τζένη:** Και γιατί παρακαλώ;
- Καίτη Βλαστού:** Γιατί τα πράγματα για τις γυναίκες που έζησαν στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν πολύ δύσκολα. Αρκεί μόνο να σκεφτείς ότι δεν είχαν δικαίωμα στην εκπαίδευση!
- Τζένη:** Δηλαδή;
- Καίτη Βλαστού:** Δηλαδή, συνήθως δεν τις αφήνανε να πάνε σχολείο.
- Τζένη:** Και γιατί, παρακαλώ;
- Καίτη Βλαστού:** Γιατί πίστευαν ότι η θέση του κοριτσιού ήταν μέσα στο σπίτι. Ένα κορίτσι χρειαζόταν να μάθει να σκουπίζει, να μαγειρεύει, να πλένει, να σιδερώνει...ενώ το σχολείο ήταν μόνο για τα αγόρια.
- Τζένη:** Σοβαρά; Απίστευτο!
- Καίτη Βλαστού:** Αλλά και όταν μεγάλωναν και παντρεύονταν, η κατάσταση δεν βελτιωνόταν. Ο ρόλος τους ήταν να φροντίζουν το νοικοκυριό τους και να μεγαλώνουν τα παιδιά τους.
- Τζένη:** Μαμά, μπορείς να με βοηθήσεις να βρω πληροφορίες για όλα αυτά; Είναι πολύ ενδιαφέροντα!
- Καίτη Βλαστού:** Όχι μόνο θα σε βοηθήσω αλλά έχω να σου προτείνω και κάτι. Πέρα από τις πληροφορίες που θα βρεις στο Διαδίκτυο, σε μυθιστορήματα ή σε άλλα βιβλία, γιατί δεν κάνεις μια δική σου έρευνα με γυναίκες διαφόρων ηλικιών; Έτσι, θα δεις εάν έχουμε κάνει προόδους τα τελευταία πενήντα χρόνια, ας πούμε.
- Τζένη:** Καταπληκτική ιδέα. Αρχίζω το ψάξιμο από σήμερα κιόλας!

1. Για ποιο πράγμα η Τζένη ζητάει τη βοήθεια της μητέρας της;
2. Τι πιστεύει η κυρία Βλαστού για το θέμα της εργασίας της Τζένης;
3. Τι ακριβώς πρέπει να κάνει η Τζένη στην εργασία αυτή;
4. Τι σημαίνει η φράση: «δεν είχαν δικαίωμα στην εκπαίδευση»;
5. Πώς ήταν τότε η ζωή μιας παντρεμένης γυναίκας;
6. Τι προτείνει η κυρία Βλαστού στην Τζένη;
7. Γιατί πιστεύεις ότι τελικά η Τζένη αποφασίζει να ασχοληθεί με την εργασία

ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ!

...η κατάσταση δεν βελτιωνόταν

...εάν έχουμε κάνει προόδους τα τελευταία πενήντα χρόνια

1. Όταν κάποιος ή κάτι **καλυτερεύει** = **βελτιώνεται**, έχει/παρουσιάζει **βελτίωση**
πχ. Ο γιατρός μας είπε ότι η υγεία της βελτιώνεται μέρα με τη μέρα.
2. Όταν κάποιος ή κάτι **χειροτερεύει** = **επιδεινώνεται**, έχει/παρουσιάζει **επιδείνωση**
πχ. Ο καιρός θα επιδεινωθεί από την Τρίτη το βράδυ.

Πότε χρησιμοποιούμε τα ρήματα **βελτιώνομαι**, **επιδεινώνομαι** και πότε τα **καλυτερεύω**, **χειροτερεύω**; Τα παρακάτω παραδείγματα θα σε βοηθήσουν να το καταλάβεις.

- «Η κατάσταση του ασθενή συνεχώς βελτιώνεται».
- –Πώς πάει ο πατέρας σου, Μαρία;
–Καλυτερεύει μέρα με τη μέρα.
- «Ραγδαία επιδείνωση του καιρού προβλέπουν οι μετεωρολόγοι».
- –Τι λες, πάμε μια εκδρομούλα αύριο;
–Μπα, άκουσα ότι ο καιρός θα χειροτερέψει.

3. Όταν κάποιος **βελτιώνει σιγά σιγά τις ικανότητές του σε κάτι** = **προοδεύει/ κάνει πρόοδο**

πχ. Αν και στην αρχή δεν τα κατάφερνε με τα Μαθηματικά, ο Γιάννης προσπάθησε πολύ και έχει κάνει σημαντική πρόοδο τώρα τελευταία.

Να 'ταν κι αλήθεια όλα αυτά!

Τζένη: Μαμά, βρήκα κάτι για την εργασία μου! Διάβασε εδώ!

«Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι γυναίκες σήμερα ολοένα και βελτιώνεται σε σύγκριση με άλλες εποχές. Οι άντρες, οι οποίοι πριν κάποια χρόνια είχαν τον ρόλο του «αρχηγού» της οικογένειας, έχουν μάθει να σέβονται τις γυναίκες που έχουν δίπλα τους. Το σπίτι πλέον είναι ένας χώρος μέσα στον οποίο άντρας και γυναίκα έχουν ίδια δικαιώματα και ίδιες υποχρεώσεις. Τα παιδιά μεγαλώνουν σε ένα οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο όλοι συνεργάζονται αρμονικά. Η ελληνική κοινωνία κάνει προόδους!»

Καίτη Βλαστού: Μμμ...πολύ ενδιαφέρον άρθρο! Να 'ταν κι αλήθεια όλα αυτά!

Ο ΟΠΟΙΟΣ - Η ΟΠΟΙΑ - ΤΟ ΟΠΟΙΟ

Θυμάσαι την αντωνυμία *ο οποίος – η οποία – το οποίο*;

Κλίνεται όπως κι ένα επίθετο σε –ος, -α, -ο και χρησιμοποιείται κυρίως στον γραπτό λόγο. Συχνά την βρίσκουμε μετά από προθέσεις:

- Η κατάσταση **στην οποία** βρίσκονται σήμερα οι γυναίκες....
- Ένας χώρος **μέσα στον οποίο** άντρες και γυναίκες...
- Οι άντρες, **οι οποίοι** πριν κάποια χρόνια είχαν...
- ... σε ένα οικογενειακό περιβάλλον **στο οποίο** όλοι...

Διάβασε προσεκτικά τα παρακάτω παραδείγματα και προσπάθησε να καταλάβεις τη λειτουργία της στον λόγο.

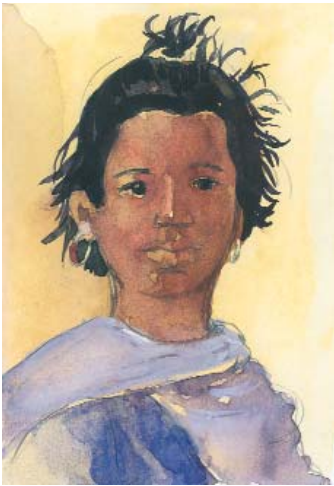
- Η έρευνα αυτή, **για την οποία** συνεργάστηκαν δύο Πανεπιστήμια του εξωτερικού, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον.
- Σήμερα θα συζητήσουμε ένα θέμα, **με το οποίο** έχουν ασχοληθεί πολλοί σημαντικοί φιλόσοφοι της αρχαιότητας.
- Το φεμινιστικό κίνημα, **το οποίο** εμφανίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, έχει κάνει σημαντική πρόοδο μέχρι σήμερα.
- Πρέπει να γράψουμε μια εργασία για τις γυναίκες **οι οποίες** ζουν σε χώρες του Τρίτου κόσμου και **των οποίων** η κατάσταση είναι τραγική.
- Έγινε μία συνάντηση όλων αυτών **οι οποίοι** πιστεύουν ότι οι γυναίκες αξίζουν μια καλύτερη μεταχείριση σήμερα.
- Οι άντρες **στους οποίους** μίλησε η Τζένη αντιδρούν στην ιδέα της ισότητας των δύο φύλων.
- Η καθηγήτριά μας μάς μίλησε για την κατάσταση **στην οποία** βρισκόταν οι γυναίκες πριν από 100 χρόνια.

<i>ο οποίος – η οποία – το οποίο</i>	+	=	<i>που</i>
<i>τον οποίο – την οποία – το οποίο</i>			

Θυμήσου ότι το *ο οποίος*, όταν δεν συνοδεύεται από πρόθεση, μπορεί να αντικατασταθεί από το αναφορικό *που*.

π.χ ...το φεμινιστικό κίνημα το οποίο / που εμφανίστηκε ...
...για τις γυναίκες οι οποίες / που ζουν σε χώρες...

Δεν με νοιάζει...εγώ θέλω να γίνω μηχανικός!

«Ορισμένα κορίτσια στο σχολείο με πειράζουν, διότι έχω μόνο ένα φόρεμα. Δεν με νοιάζει όμως, εγώ θέλω να γίνω μηχανικός!»

Στο Μπανγκλαντές η 12χρονη Fatima είναι ένα από τα πολλά φτωχά κορίτσια που πηγαίνουν σήμερα σχολείο, ενθαρρυσμένα από την Meena, την ηρωίδα της σειράς των κινουμένων σχεδίων που δημιούργησε η UNICEF για να προωθήσει την εκπαίδευση των κοριτσιών. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται σε περισσότερα από 33.000 σχολεία.

1. Ποιο είναι το πρόβλημα της Fatima;
2. Ποια είναι τα σχέδιά της για το μέλλον;
3. Τι ήταν αυτό που έκανε την Fatima να πάει σχολείο;
4. Πώς νομίζεις ότι η Unicef μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά του τρίτου κόσμου που αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως η Fatima;
5. Τι συμβαίνει στη χώρα σου; Υπάρχουν διακρίσεις στα θέματα εκπαίδευσης ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια;

Επαγγέλματα μόνο για άντρες και μόνο για γυναίκες;

1. Περιγράψε τις φωτογραφίες. Είναι κάτι που σου φαίνεται παράξενο;
2. Ξέρετε κάποια άλλα επαγγέλματα που κάνουν συνήθως μόνο άνδρες ή μόνο γυναίκες;
3. Πιστεύετε ότι υπάρχουν επαγγέλματα που μπορούν να κάνουν καλά μόνο άντρες ή γυναίκες; Γιατί;

Συνεργείο «Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ»

Την πρώτη φορά που η Χριστίνα Μαύρου είπε στους γονείς της ότι ήθελε να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων και όχι δασκάλα ή κομμώτρια, για παράδειγμα, εκείνοι απλά χαμογέλασαν και το άφησαν να περάσει έτσι. Συνηθίζεται, όπως ξέρουμε, οι γυναίκες να ακολουθούν τελείως διαφορετικά επαγγέλματα. Όταν όμως τελείωσε το σχολείο, η Χριστίνα επέμενε ότι δεν απαγορεύεται σε μία γυναίκα να ασχοληθεί με τα αυτοκίνητα και τις μηχανές γενικά. Έτσι, μετά από πολλή σκέψη, την έστειλαν σε μια σχολή μηχανικών στην Αθήνα. Εκεί η Χριστίνα έμαθε την τέχνη και σε δύο χρόνια άνοιξε το δικό της συνεργείο δίπλα στο πατρικό της σπίτι.

Αυτή τη στιγμή η Χριστίνα είναι μια επιτυχημένη επαγγελματίας και οι οδηγοί της γύρω περιοχής την προτιμούν ανεπιφύλακτα¹. «Φαίνεται παράξενο, αλλά γελάω όταν οι πελάτες μου με φωνάζουν 'Μαστροχριστίνα'. Είναι άντρες και γυναίκες που εκτιμούν τη δουλειά μου και ξέρουν ότι δεν είναι αδύνατο για μια γυναίκα να ασχολείται με το αυτοκίνητο και να δουλεύει σκληρά και με πολλή αγάπη πάνω σε αυτό».

Οι φίλοι και οι συγγενείς την είχαν προειδοποιήσει ότι τα πράγματα θα ήταν μάλλον δύσκολα, αν όχι άγρια, στην αρχή. Απ' ό,τι φαίνεται είχαν δίκιο. «Είναι πραγματικά ένα σκληρό επάγγελμα για μια γυναίκα» λέει η Χριστίνα. «Στην αρχή όλοι σε αντιμετωπίζουν λες και είσαι εξωγήινη. Τα πρώτα δύο χρόνια γυρνούσα σπίτι με έναν κόμπο στο λαιμό. Η αντιμετώπιση ήταν απογοητευτική. Ένας άνδρας πρέπει να αποδείξει την αξία του μία φορά, ενώ εγώ χρειάζεται να το κάνω καθημερινά.»

1. ανεπιφύλακτα: χωρίς δισταγμό, με βεβαιότητα

Σε ένα τόσο «αντρικό» επάγγελμα θα ήταν παράξενο να έχει πείσει τους πάντες ότι είναι καλή σε αυτό που κάνει. Έτσι, ακόμη και μετά από οκτώ χρόνια που ασκεί το επάγγελμα αυτό, κάποιοι συνεχίζουν να αμφισβητούν τις ικανότητές της. «Μα πώς είναι δυνατό να υπάρχει μια γυναίκα μέσα στο συνεργείο; Επιτρέπεται να τις αφήνουν να ανοίγουν συνεργεία; Προτιμώ να φτιάξω το αμαξάκι μου μόνος μου. Πού ξέρω τι μπορεί να τύχει; Κι αν γίνει καμία ζημιά;» λέει ο Γιώργος Κατής, ο οποίος, αν και ζει ακριβώς δίπλα, δεν έχει πάει ούτε μία φορά μέχρι στιγμής στο συνεργείο της Χριστίνας.

Η ίδια η Χριστίνα αντιμετωπίζει την πραγματικότητα με αισιοδοξία και χαμόγελο. «Έτυχε να κάνω λάθος μια φορά! Ήταν η χειρότερη μέρα της ζωής μου. Νόμισα ότι κανείς ποτέ δεν θα μου ξαναδείξει εμπιστοσύνη. Συμβαίνει να υπάρχει προκατάληψη με τις γυναίκες μηχανικούς αυτοκινήτων. Τι να κάνουμε;»

Οι δύο υπάλληλοι που έχει στο συνεργείο της μιλούν με τα καλύτερα λόγια για την αφεντίκίνα τους. «Δεν βλέπω καμία διαφορά ανάμεσα στην κυρία Χριστίνα και σε άλλους μηχανικούς με τους οποίους έχω δουλέψει. Απλά έχω ένα αφεντικό κάπως πιο ευγενικό από τα άλλα. Δε με συμφέρει να δουλέψω κάπου αλλού. Γιατί να σκεφτώ κάτι τέτοιο;» Η Χριστίνα χαμογελά και σκουπίζει τα χέρια της με ικανοποίηση. «Δεν με πειράζει που κάποιοι άντρες αντιδρούν στην ιδέα μιας γυναίκας μηχανικού. Ελπίζω ότι με τα χρόνια θα σταματήσει αυτό και θα υπάρξει κάποια βελτίωση στον τρόπο σκέψης των Ελλήνων. Εγώ πάντως δεν πρόκειται να αλλάξω δουλειά».

1. Ποια ήταν η γνώμη των γονέων της Χριστίνας, όταν αυτή τους είπε ότι ήθελε να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων;
2. Τι έκανε η Χριστίνα, όταν τελείωσε το σχολείο;
3. Τι έχει καταφέρει μέχρι στιγμής;
4. Τι πιστεύει η Χριστίνα για τους πελάτες της;
5. Τι ένιωσε, όταν ξεκινούσε στο επάγγελμα αυτό;
6. Πώς αντιμετωπίζουν τη Χριστίνα κάποιοι συντηρητικοί;
7. Τι λένε οι υπάλληλοί της γι' αυτήν;
8. Τι ελπίζει η Χριστίνα για τον τρόπο που σκέφτονται κάποιοι Έλληνες;
9. Πώς θα χαρακτηρίζατε εσείς τη Χριστίνα;

ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ

Στο παραπάνω κείμενο συνάντησες αυτές τις προτάσεις. Τι κοινό έχουν τα ρήματα των προτάσεων αυτών;

- **Συνηθίζεται**, όπως ξέρουμε, οι γυναίκες **να** ακολουθούν τελείως διαφορετικά επαγγέλματα.
- ...η Χριστίνα επέμενε ότι δεν **απαγορεύεται** σε μια γυναίκα **να** ασχοληθεί με τα αυτοκίνητα και τις μηχανές γενικά.
- ...ξέρουν ότι δεν **είναι αδύνατο** για μια γυναίκα **να** ασχολείται με το αυτοκίνητο και **να** δουλεύει σκληρά...
- Ένας άνδρας **πρέπει να** αποδείξει την αξία του μία φορά, ενώ εγώ **χρειάζεται να** το κάνω καθημερινά.
- **Μα πώς είναι δυνατό να** υπάρχει μια γυναίκα μέσα στο συνεργείο;
- **Επιτρέπεται να** τις αφήνουν να ανοίγουν συνεργεία;
- **Έτυχε να** κάνω λάθος μια φορά.
- **Συμβαίνει να** υπάρχει προκατάληψη με τις γυναίκες μηχανικούς αυτοκινήτων.
- **Δε με συμφέρει να** δουλέψω κάπου αλλού.
- Εγώ πάντως δεν **πρόκειται να** αλλάξω επάγγελμα.

Θυμάσαι ότι κάποια ρήματα και εκφράσεις τα συναντάμε συνήθως στο 3^ο ενικό πρόσωπο να ακολουθούνται από μία πρόταση που αρχίζει με το να ή με το ότι. Αυτά τα ρήματα ονομάζονται **απρόσωπα**. Τέτοια είναι:

πρέπει	πρόκειται	είναι ντροπή	να	φαίνεται	ότι/πως
επιτρέπεται	συμβαίνει	είναι καλό		λέγεται	
απαγορεύεται	τυχαίνει	είναι καλύτερα		είναι γνωστό	
μπορεί	συμφέρει	είναι δυνατό		είναι φανερό	
χρειάζεται	απομένει	είναι αδύνατο		λέγεται	
γίνεται	αρκεί	είναι ανάγκη			
αποκλείεται	φτάνει				

- Αρκεί /Φτάνει να προσπαθήσεις και να 'σαι σίγουρος ότι όλα θα πάνε καλά.
- Σήμερα τα πήγε πολύ καλά. Απομένει να δούμε τι θα κάνει κι αύριο.
- Το άλλο Σάββατο πρόκειται να συναντήσω ένα πολύ σπουδαίο πρόσωπο.
- Είναι καλύτερα να τον ξεχάσεις.
- Είναι φανερό πως σε έχουν ξεγελάσει.
- Λέγεται ότι κληρονόμησαν μια τεράστια περιουσία.

Γυναίκες και πολιτική

1. Περιγράψε την παραπάνω φωτογραφία. Τι παρατηρείς;
2. Μπορείς να εξηγήσεις την απουσία γυναικών από την πολιτική ζωή;
3. Τι πιστεύεις ότι θα άλλαζε, αν τις αποφάσεις για την τύχη του κόσμου μας τις έπαιρναν γυναίκες;

Ξέρεις ότι:

Στο ελληνικό κοινοβούλιο, σε σύνολο 300 βουλευτών, την τετραετία 2000-2004 οι γυναίκες ήταν μόλις 26;

Το 1887 ήταν η χρονιά που ακούστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το σύνθημα «ψήφος στη γυναίκα»;

Το 1934 οι γυναίκες ψηφίζουν για πρώτη φορά, στις δημοτικές εκλογές;

Η πρώτη γυναίκα βουλευτής ήταν η Ελένη Σκούρα, με το κόμμα «Ελληνικός Συναγερμός»;

Το Σύνταγμα του 1975 είναι το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας που ορίζει ρητά ότι «όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου».

Η μάνα δούλευε σαν άντρας στο καπνοχώραφο...

Στο παρακάτω κείμενο υπάρχουν πληροφορίες για το πώς ζούσαν οι γυναίκες στην ελληνική επαρχία σε παλιότερες δεκαετίες. Συζήτησε με τους συμμαθητές σου τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν οι γυναίκες τότε με βάση τα όσα θα διαβάσεις.

Τις Κυριακές η μάνα έπαιρνε όλα τα παιδιά και κατεβαίνανε στην εκκλησία. Μπροστά τα αγόρια και πίσω η μάνα με τα δύο θηλυκά: την Αγγελική και τη Χριστίνα, που ήταν μόνο τριών χρονών.

- Ας έλειπε τουλάχιστον από τη μέση τούτο το μικρό. Τι το 'θελα; Παραπονιόταν η νύφη.

- Πάψε, θύμωνε η γιαγιά. Παιδί του γιου μου είναι και αυτό.

- Εντάξει, μάνα, ξέρω. Για καλό δεν ήρθανε κι αυτά! Τι κέρδισα εγώ που γεννήθηκα; Τι κέρδισες κι εσύ;

- Κερδίσαμε! Αχ, γιε μου! Πώς δεν κερδίσαμε; Δόξα να 'χει ο Θεός. Νιαστήκαμε ο ένας για τον άλλο. Κηδέψαμε. Αναθρέψαμε. Έτσι είναι οι άνθρωποι, καρδιά μου. Αυτή είναι η ζωή. Δόξα τω Θεώ να λές!

- Αχ, μάνα! Πονέσαμε. Τίποτ' άλλο. Ποιες είναι οι χαρές μας;

- Θα 'ρθούν. Θα 'ρθούν, όλα με τη σειρά τους. Μην κλείνεις την πόρτα της ψυχής σου.

Η γιαγιά! Μια ξεραμένη, ψηλή γυναίκα με ένα μαύρο μαντίλι δεμένο πάντα στο κεφάλι και λίγα λουλούδια χαμομηλιού φυτρωμένα στις άκρες των χειλιών της. Η γιαγιά η Δέσποινα! Ένα ήμερο πλατύ ποτάμι, που κυλούσε χρόνια και χρόνια ανάμεσα σε καπνοχώραφα. Κυλούσε και παράσερνε ξερά κλαδιά, σάπια όνειρα, πόθους και λαχτάρες. Κυλούσε χωρίς διαμαρτυρίες και παράπονα.

[...]

Η μάνα δούλευε σαν άντρας στο καπνοχώραφο. Τα κορίτσια ήταν μικρά. Κι ο δεύτερος γιος, ο Πέτρος, όλο βαριότανε και πονούσε η κοιλιά του. Η μάνα κι ο μεγάλος γιος, κάπου κοντά στα δώδεκα, δουλεύανε μέρες ατελείωτες στα κρύα και στα λιοπύρια. Μέρες ατελείωτες στη λάσπη και στη μαυρίλα του καπνοχώραφου.

- Ευτυχώς που έχω κι εσένα, γιε μου. Προστάτη μου.

[....]

Όσο περνούσε ο καιρός, η γιαγιά η Δέσποινα έβλεπε λιγότερο. Βασίλευαν τα γκριζα μάτια της. Όμως η γιαγιά η Δέσποινα έβλεπε καλά με τα χέρια της. Δούλευε με το φως που έβγαινε από το ζαρωμένο δέρμα της. Και μαγείρευε, έπλενε, συγύριζε και πότιζε τα λουλούδια της αυλής.

- Χρειάζομαι σ' αυτόν τον κόσμο. Έχω δουλειά. Τούτα εδώ τα εγγόνια πρέπει να τ' αναστήσω. Τι να σου κάμει η μάνα τους μόνο; Δεν πεθαίνει εύκολα κανείς, όταν έχει τόσα να κάνει. Άσε να λένε...

Η Νίνα δούλευε καθημερινά στη γη. Μια γυναίκα μικροκαμωμένη, μ' ένα πρόσωπο σαν καρβέλι άσπρο ψωμί και δύο μάτια μπλε. Η μάνα! Που είχε τη λάσπη του καπνοχώραφου στο φόρεμα της, κι ένα αγριολούλουδο στη ψυχή...

- Τι να σου κάνει η μάνα τους μόνο; Μονολογούσε η κυρά Δέσποινα.

Και περνούσε ο καιρός. Και βασίλευε ο ήλιος.

- Σαν το νεράκι τρέχει η ζωή. Ούτε που το καταλαβαίνει κανείς πώς περνά, αναστέναξε η γιαγιά. Μόνο όταν μετράω τα βάσανά μου, τότε μου φαίνεται πως έζησα αιώνες...

(Αλκυόνης Παπαδάκη, *Το χρώμα του φεγγαριού*)